

بسمه تعالی

قانون تعیین تکلیف چاههای آب فاقد
پروانه بهره‌برداري

و آیین‌نامه اجرایی

مصوب ۱۳۸۹

تهیه کننده:

اداره امور منابع آب
شهرستان داراب

اسفند ماه ۱۳۹۱

قانون تعیین تکلیف چاههای آب فاقد پروانه
بهره‌برداري

در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم (۱۲۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مفاد قانون تعیین تکلیف چاههای آب فاقد پروانه بهره‌برداری به شرح ذیل اعلام می‌گردد:

ماده واحده - وزارت نیرو موظف است ضمن اطلاع‌رسانی فراگیر و مؤثر به ذینفعان، طی دو سال تمام پس از ابلاغ این قانون، برای کلیه چاههای آب کشاورزی فعال فاقد پروانه واقع در کلیه دشتهای کشور که قبل از پایان سال ۱۳۸۵ هجری شمسی حفر و توسط وزارت نیرو و دستگاههای تابعه استانی شناسایی شده باشند و براساس ظرفیت آبی دشت مرتبط، و با رعایت حریم چاههای مجاز و عدم اضرار به دیگران و عموم مشروط به اجرای آبیاری تحت فشار توسط متقاضی پروانه بهره‌برداری صادر نماید.

تبصره ۱- به منظور صیانت از سفره آبهای زیرزمینی، وزارت نیرو مکلف است با تأمین هزینه از سوی مالکان چاهها، حداکثر طی دو سال پس از تصویب این قانون نسبت به نصب کنتورهای هوشمند برای تحویل حجمی آب در کلیه چاههای آب کشاورزی اقدام نماید.

تبصره ۲- وزارت نیرو مکلف است ظرف مدت پنج سال پس از تصویب این قانون و از محل منابع صرفه‌جویی حاصل از کاهش مصرف سوخته‌های فسیلی ناشی از اجرای این قانون، نسبت به برقی کردن کلیه چاههای آب کشاورزی اقدام نماید.

تبصره ۳- شرکت‌های آب منطقه‌ای مکلفند هر سه سال یک بار، مشروط به نبود تخلف از مفاد پروانه چاه توسط مالک یا مالکان، نسبت به تمدید پروانه بهره‌برداری چاههای آب کشاورزی در سراسر کشور اقدام نماید.

تبصره ۴ — کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی مالک دستگاههای حفاری در

سراسر کشور موظفند ظرف سه ماه پس از ابلاغ این قانون، از شرکتهای آب منطقه‌ای استانها مجوز فعالیت و کارت تردد دریافت و سپس به حمل و نقل و تردد اقدام نمایند. پس از انقضای مهلت تعیین شده، نیروی انتظامی موظف به جلوگیری از حمل و نقل و یا تردد دستگاههای فاقد مجوز و کارت تردد می‌باشد.

همچنین وزارت نیرو موظف است با همکاری نیروی انتظامی نسبت به توقیف دستگاههای حفاری متخلف به مدت شش ماه و حمل آن به توقفگاه (پارکینگ) با هزینه مالک آن اقدام نماید.

رسیدگی به اعتراض مالکین در این خصوص بر عهده کمیسیون مندرج در تبصره (۵) این قانون می‌باشد.

تبصره ۵ — وزارت نیرو مکلف است جهت رسیدگی به اختلافات ناشی از

اجرای این قانون و قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱، در هر استان کمیسیونی تحت عنوان « کمیسیون رسیدگی به امور آبهای زیرزمینی » مرکب از یک نفر قاضی با حکم رئیس قوه قضائیه، یک نفر نماینده سازمان جهاد کشاورزی استان با حکم رئیس سازمان و یک نفر نماینده شرکت آب منطقه‌ای استان با حکم مدیرعامل شرکت تشکیل دهد و نسبت به بررسی پرونده‌های شکایات اشخاص علیه دولت اقدام نماید. رأی لازم توسط قاضی عضو کمیسیون صادر می‌گردد. احکام صادره مذکور ظرف بیست روز پس از ابلاغ قابل تجدیدنظر در دیوان عدالت اداری می‌باشد. از تاریخ تصویب این

قانون، کلیه دعاوی اشخاص علیه دولت مطروحه در محاکم عمومی برای اتخاذ تصمیم به این کمیسیونها احاله خواهدشد.

دبیرخانه این کمیسیون در شرکتهای آب منطقه‌ای مستقر می‌باشد.

تبصره ۶- از تاریخ تصویب این قانون هرگونه جابجایی چاههای دارای پروانه که مواجه به کاهش فاحش آبدهی گردیده و یا خشک شده است، صرفاً در اراضی آبخور اولیه چاه و حداکثر در محدوده اراضی مالک و مشروط به رعایت سایر ضوابط ماده (۱۱) آئین‌نامه اجرائی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب و تبصره‌های ذیل آن و با تشخیص کمیسیونهای رسیدگی به صدور پروانه‌ها مجاز می‌باشد.

تبصره ۷- آئین‌نامه اجرائی این قانون حداکثر ظرف سه ماه پس از ابلاغ به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده و هفت تبصره در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ سیزدهم تیرماه یکهزار و سیصد و هشتاد و نه در مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۹/۴/۲۳ به تأیید شورای نگهبان رسید.

معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور

هئیت وزیران در جلسه مورخ ۲۸/۱۰/۹۰ بنا
به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های نیرو و
جهاد کشاورزی و به استناد تبصره (۷)
ماده واحده قانون تعیین تکلیف چاه‌های آب
فاقد پروانه بهره‌برداری — مصوب ۱۳۸۹—
آیین‌نامه اجرایی قانون تعیین تکلیف
چاه‌های آب فاقد پروانه بهره‌برداری را به
شرح ذیل تصویب نمود:

آیین‌نامه اجرایی قانون تعیین تکلیف چاه‌های آب فاقد پروانه بهره‌برداری

ماده ۱— در این آیین‌نامه اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط بکار

می‌روند:

الف — قانون: قانون تعیین تکلیف چاه‌های آب فاقد پروانه بهره‌برداری -

مصوب ۱۳۸۹

ب - شرکت مادر: شرکت سهامی مدیریت منابع آب ایران.

پ — شرکت: شرکت سهامی آب منطقه‌ای (استان) و شرکت سهامی سازمان

آب و برق خوزستان.

ت — دشت ممنوعه: دشتی که در اجرای ماده (۴) قانون توزیع عادلانه آب -

مصوب ۱۳۶۱ و آیین‌نامه اجرایی آن، توسط وزارت نیرو ممنوعه اعلام شده و

یا می‌شود.

ث — دشت آزاد : دشتی که بیلان آبی آن مثبت و بهره‌برداری از منابع آب زیرزمینی آن کمتر از میزان تغذیه سفره باشد.

ج — چاه‌های آب کشاورزی فعال فاقد پروانه : چاه‌های آب کشاورزی فعال فاقد پروانه که قبل از پایان سال ۱۳۸۵ حفر گردیده و توسط وزارت نیرو یا دستگاه‌های تابعه شناسایی شده باشند.

چ — ظرفیت آبی دشت : حداکثر حجم آب زیرزمینی قابل بهره‌برداری است که به صورت سالانه براساس تعادل عوامل تغذیه و تخلیه کننده آبخوان توسط وزارت نیرو تعیین می‌شود.

ح — ظرفیت آب زیرزمینی قابل تخصیص : میزان آبی که پس از کسر سهم تخلیه توسط چاه‌های مجاز، قنات و چشمه‌ها از ظرفیت آبی تجدید شونده دشت باقیمانده و توسط وزارت نیرو تعیین می‌شود.

خ — کمیسیون : کمیسیون رسیدگی به صدور پروانه‌ها موضوع ماده (۵) آیین‌نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب - مصوب ۱۳۶۳.

ماده ۲ — شرکت موظف است ظرف مدت سه ماه از تاریخ ابلاغ آیین‌نامه با استفاده از رسانه‌های مختلف آگهی نمایند و موضوع را به اطلاع ذینفعان قانون برساند. بخش‌داری‌ها، دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی شهر و روستا (حسب مورد) و پاسگاه‌های انتظامی، همکاری لازم را به عمل می‌آورند.

ماده ۳ — شرکت موظف است پس از وصول درخواست و مدارک متقاضی صدور پروانه بهره‌برداری و بازدید کارشناسان از منطقه، با اخذ و تطبیق مدارک با مشخصات فنی و حقوقی شامل بانک اطلاعاتی، ظرفیت آبی دشت،

حریم منابع آبی مجاور و عدم اضرار به عموم، مراتب را جهت بررسی و صدور رای به کمیسیون ارجاع نماید.

ماده ۴ — کمیسیون با بررسی مدارک ارسالی از سوی شرکت مشروط به تحقق شروط زیر و با رعایت سایر قوانین و مقررات مربوط اجازه صدور پروانه بهره‌برداری چاههای مشمول قانون را صادر می‌نماید:

الف - عدم اضرار به دیگران و عموم موضوع ماده (۷) این تصویب‌نامه.

ب — رعایت ظرفیت آب زیرزمینی قابل تخصیص دشت محل وجود چاه موضوع ماده (۸) این تصویب‌نامه.

ج - رعایت میزان آبدهی چاه موضوع ماده (۹) این تصویب‌نامه.

تبصره — مالک یا مالکان چاههای موضوع این ماده که به تشخیص کمیسیون واجد شرایط اخذ پروانه بهره‌برداری تشخیص داده نمی‌شوند. می‌توانند حداکثر ظرف (۲۰) روز از ابلاغ رای از کمیسیون رسیدگی به امور آب های زیرزمینی موضوع ماده (۱۴) اعتراض نمایند.

ماده ۵ — وزارت نیرو (شرکت) موظف است در صورت تأیید کمیسیون و با احراز اجرای آبیاری تحت فشار با رعایت قوانین و مقررات نسبت به صدور پروانه بهره‌برداری اقدام کند.

تبصره ۱ — در صورت وجود ظرفیت آب زیرزمینی قابل تخصیص در دشت به تناسب قدمت چاه حفر شده و به ترتیب اولویت مصارف باغی وزارعی نسبت به صدور پروانه بهره‌برداری برای چاههای آب کشاورزی فعال فاقد پروانه اقدام می‌شود.

تبصره ۲ — مفاد لازم الرعایه و موارد منجر به ابطال یا عدم تمدید پروانه توسط مالک یا مالکان در پروانه بهره‌برداری درج می‌شود.

ماده ۶ — شرکت مکلف است هر سه سال یک بار، پروانه بهره‌برداری چاه‌های آب کشاورزی را مشروط به نبود تخلف از مفاد پروانه چاه توسط مالک یا مالکان تمدید نماید.

تبصره ۱: شرکت ضمن نظارت بر کلیه چاه‌های آب کشاورزی فعال در صورت وجود تخلف مراتب را به مالک یا مالکان اعلام می‌نماید تا حداکثر ظرف ۴۵ روز نسبت به رفع تخلف آن اقدام نمایند. در صورت عدم رفع تخلف توسط مالک یا مالکان در زمان مقرر با تکرار تخلف، شرکت نسبت به ابطال پروانه بهره‌برداری چاه با رعایت قوانین و مقررات مربوطه اقدام می‌نماید. در صورت وجود تخلف در زمان تمدید پروانه و عدم رفع آن در ظرف ۴۵ روز پس از اعلام شرکت ضمن عدم تمدید پروانه بهره‌برداری، شرکت بر اساس قوانین و مقررات مربوط به چاه فاقد پروانه اقدام لازم را به عمل می‌آورد. در صورت اعتراض مالک یا مالکان موضوع به کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی موضوع ماده ۱۴ برای رسیدگی اقدام قانونی ارجاع می‌شود.

تبصره ۲: مصادیق تخلف که در پروانه بهره‌برداری درج می‌شود عبارتند از:

۱. نصب منصوبات غیر مجاز
۲. اضافه برداشت از مفاد پروانه
۳. عدم نصب و یا حذف و دستکاری کنتور هوشمند حجمی
۴. کف شکنی، جابجایی و لایروبی بدون مجوز شرکت
۵. انتقال آب به اراضی غیر آب‌خور اولیه چاه

۶. تغییر نوع کاربری مصرف

۷. فعال نبودن آبیاری تحت فشار

ماده ۷ - مصادیق اضرار به دیگران و عموم به شرح زیر بوده و احراز آنها به

عهده کمیسیون می‌باشد:

الف - عدم رعایت حریم کمی و کیفی منابع آب مجاور مانند چاه، چشمه، قنات و رودخانه.

ب - تداوم بهره‌برداری از چاه برای تامین نیازهای آب شرب فعلی و آتی و صنعتی فعلی و مصوب آتی اضرار داشته باشد.

پ - تداوم بهره‌برداری از چاه در دشتهای فاقد ظرفیت آب موجب استمرار افت کمی و کیفی و تشدید بحران شود.

ت - تداوم بهره‌برداری از چاه موجب ایجاد پدیده های نشست زمین و فروچاله شود.

ث - تداوم بهره برداری از چاه موجب افت کیفی آب (بیولوژیکی، فیزیکی و شیمیایی) و پیشروی آب شور به سمت آب شیرین شود.

ماده ۸ - شرکت موظف است با همکاری سازمان جهاد کشاورزی استان، با

استفاده از نتایج مطالعات کلیه دشتهای آزاد و ممنوعه، رعایت آیین‌نامه

اجرایی بهینه‌سازی مصرف آب کشاورزی موضوع تصویب‌نامه شماره ۶۸۰۶/ت

۱۵۷۰۰ مورخ ۷۵/۶/۲۶ و بند "الف" ماده (۱۴۰) قانون برنامه پنجساله پنجم

توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹- و در نظر گرفتن بهره‌برداری

مجاز فعلی و برنامه‌های توسعه منابع آب آتی نسبت به تعیین ظرفیت آب

زیرزمینی قابل تخصیص دشت اقدام و پس از تأیید میزان آن توسط وزارت نیرو به کمیسیون و واحدهای ذیربط ابلاغ نماید.

ماده ۹- وزارت نیرو مکلف است نحوه تعیین میزان آبدهی هر چاه را با توجه به ظرفیت آب زیرزمینی و مقدار حجم آب قابل تخصیص یا لحاظ اجرای آبیاری تحت فشار و رعایت الگوی مصرف بهینه موضوع تصویب‌نامه شماره ۶۸۰۶/ت/۱۵۷۰۰ ه مورخ ۷۵/۶/۲۶ در چارچوب دستورالعملی مشخص و ظرف سه ماه به شرکت ابلاغ نماید.

ماده ۱۰- چاههای آب کشاورزی فاقد پروانه که براساس دستور قضایی و قوانین و مقررات مربوط از جمله ماده (۲۲) آیین نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۳ تا زمان لازم‌الاجرا شدن قانون پر و مسلوب‌المنفعه شده‌اند مشمول این آیین‌نامه نمی‌شوند.

ماده ۱۱- وزارت نیرو مکلف است در اجرای تبصره (۱) قانون، برنامه اجرایی نصب کنتورهای هوشمند حجمی را در مدت زمان مقرر در قانون و با اولویت دشت‌های ممنوعه، با هزینه مالکین چاهها اجرا نماید.

ماده ۱۲- شرکت در اجرای تبصره (۴) قانون و ماده (۱۳) قانون توزیع عادلانه آب - مصوب ۱۳۶۱ و آیین‌نامه های مربوط نسبت به صدور مجوز فعالیت و کارت تردد برای دستگاههای حفاری اقدام نماید.

تبصره ۱- تخلفات مالکین دستگاههای حفاری مطابق بند "ه" ماده (۴۵) قانون توزیع عادلانه آب - مصوب ۱۳۶۱ مورد رسیدگی قرار خواهد گرفت.

تبصره ۲ - رسیدگی به اعتراض مالکین دستگاههای حفاری به عهده کمیسیون رسیدگی به امور آبهای زیرزمینی موضوع ماده (۱۴) این آیین نامه خواهد بود.

تبصره ۳ - نحوه نظارت ساماندهی و شرایط احراز و ضوابط مرتبط یا اسناد مثبت مالکیت دستگاه حفاری روند رسیدگی به درخواست مالکین و سایر شروط مرتبط با صدور مجوز فعالیت و کارت تردد به پیشنهاد شرکت مادر و پس از تصویب وزیر نیرو به شرکت ابلاغ می شود.

ماده ۱۳ - کفشکنی چاههای مجاز و فعال کشاورزی که دچار کاهش فاحش آبدهی حداقل به میزان شصت درصد آبدهی مجاز مندرج در پروانه و یا خشک شده‌اند و صاحبان آنها حداکثر پنج سال پس از خشک شدن و یا کاهش فاحش آبدهی به شرکت مراجعه نمایند تا سقف مجاز کفشکنی دشت و صرفاً در آبرفت مجاز است. جابجایی چاههایی که مواجه با کاهش فاحش آبدهی گردیده‌اند و یا خشک شده‌اند در اراضی آبخور اولیه چاه و حداکثر در محدوده اراضی مالک و مشروط به رعایت سایر ضوابط مندرج در ماده (۱۱) آیین نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب - مصوب ۱۳۶۳ - و تبصره‌های ذیل آن، صرفاً در آبخوان آبرفتی و تا سقف مجاز کفشکنی در دشت با تشخیص کمیسیون بلامانع می باشد.

ماده ۱۴ - جهت رسیدگی به اختلافات ناشی از اجرای قانون و قانون توزیع عادلانه آب - مصوب ۱۳۶۱ - کمیسیون رسیدگی به امور آبهای زیرزمینی با ترتیب مقرر در تبصره (۵) قانون و با ترکیب زیر تشکیل می شود:

الف - یک نفر متخصص فنی آب با حداقل مدرک کارشناسی با گرایش آب‌های زیرزمینی و یا زمین‌شناسی و حداقل ده سال سابقه مفید در حفاظت یا مطالعات آب‌های زیرزمینی که عضو کمیسیون نباشد. با حکم مدیر عامل شرکت.

ب - یک نفر متخصص فنی آب و خاک با حداقل مدرک کارشناسی با گرایش آبیاری و زهکشی و حداقل ده سال سابقه مفید که عضو کمیسیون نباشد. با حکم رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان مربوط.

پ - یک نفر قاضی با حکم رئیس قوه قضائیه.

تبصره ۱ - دبیرخانه کمیسیون موضوع این ماده در شرکت مستقر بوده و دبیر آن به انتخاب و با حکم مدیر عامل شرکت از بین مدیران با سابقه مرتبط منصوب می‌شود.

تبصره ۲ - وظایف دبیرخانه کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی موضوع این ماده به شرح زیر است :

الف - ثبت شکایت پس از ارائه آن (تسلیم شکایت)

ب - دریافت شکایت

پ - ارجاع شکایت به اعضای کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی موضوع ماده (۱۴) این آیین‌نامه برای بررسی اولیه .

ت - کنترل اسناد و مستثنیات و تهیه گزارش لازم برای طرح در کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی موضوع ماده (۱۴) این آیین‌نامه.

ث - اعلام و ابلاغ رای کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی موضوع ماده (۱۴) این آیین‌نامه به شاکی.

ح - تهیه لایحه دفاعیه از رای کمیسیون در موارد تجدید نظر خواهی شاکی از دیوان عدالت اداری.

ج - انجام مکاتبات ضروری و امور دبیرخانه‌ای.

ماده ۱۵ - شاکی مکلف است شکایت کتبی خود را با رعایت ترتیبات مقرر در دستورالعمل ابلاغی از سوی وزارت نیرو در خصوص تشکیل پرونده ، تسلیم مدارک به کمیسیون، چگونگی ثبت و بایگانی پرونده‌های واصله راساً و به طور مستقیم یا توسط نماینده قانونی خود به دبیرخانه ارائه کند و دبیرخانه آن را ثبت نماید.

تبصره - آن دسته از پرونده‌هایی که از سوی مراجع ذیصلاح قضایی و غیرقضایی به کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی موضوع ماده (۱۴) این آیین‌نامه احاله می‌شود از ترتیبات مقرر در این ماده مستثنی می‌باشند.

ماده ۱۶ - دبیرخانه موظف است پس از وصول مدارک لازم از شاکی گزارش مربوط را تهیه و برای اعضای کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی موضوع ماده (۱۴) این آیین‌نامه ارسال نماید.

ماده ۱۷ - نمایندگان سازمان جهاد کشاورزی و شرکت آب منطقه‌ای استان در کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی موضوع ماده (۱۴) این آیین‌نامه ضمن بررسی مستندات و گزارش ارسالی از سوی دبیرخانه، نظر کارشناسی خود را ظرف (۳۰) روز برای دبیرخانه ارسال می‌نمایند تا دبیرخانه ضمن ارسال گزارش و نظرات یاد شده برای قاضی عضو کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی موضوع ماده (۱۴) این آیین‌نامه ، پرونده شکایت را در نوبت طرح در کمیسیون یاد شده قرار دهد.

ماده ۱۸ - پس از تشکیل کمیسیون رسیدگی به امور آبهای زیرزمینی موضوع ماده ۱۴ این آئین نامه با حضور کلیه اعضا رأی لازم با لحاظ نظرات کارشناسی دو عضو دیگر توسط قاضی کمیسیون یاد شده صادر و دبیرخانه رأی صادره را به شاکی ابلاغ می نماید.

تبصره - رأی کمیسیون رسیدگی به امور آبهای زیرزمینی ماده (۱۴) این آئین نامه ظرف (۲۰) روز پس از ابلاغ قابل درخواست تجدید نظر در دیوان عدالت اداری می باشد.

ماده ۱۹ - شورای تامین هر استان یا شهرستان همکاری لازم را در اجرای قانون و قانون توزیع عادلانه آب - مصوب ۱۳۶۱- بنا به درخواست شرکت بعمل می آورند.

ماده ۲۰ - چاههای آب فعال فاقد پروانه که در اجرای قانون و این آیین نامه واجد شرایط پروانه بهره برداری تشخیص داده نمی شوند مشمول سایر قوانین و مقررات مربوط از جمله قانون توزیع عادلانه آب و آیین نامه اجرایی آن می باشند.

ماده ۲۱ - دستورالعمل های اجرایی مورد نیاز این آیین نامه توسط وزارت نیرو با همکاری وزارت جهاد کشاورزی تهیه و ابلاغ خواهد شد.